

258981 – ئاللاھ تائالا ئەرشىنىڭ ئۈستىگە قارار ئالدى دېگەن سۆزنى ئولتۇردى دەپ چۈشەندۈرۈش توغرا بولامدۇ؟

سۇئال

مۇسۇلمان كىشى ئاللاھ تائالا ئەرشىتە ئولتۇردى دېسە توغرا بولامدۇ؟، بىز ئاللاھ تائالا ئەرشىتە ئولتۇرىدۇ، مۇنداق، مۇنداق ئىشلارنى قىلىدۇ دېسەك توغرا بولامدۇ؟، مەن بۇ سۆزنى ئاللاھ تائالانى كەمسىتىشنى مەقسەت قىلماستىن دېسە قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلىشنى خالايمەن؟، چۈنكى ئۇ كىشى قارار ئېلىش دېگەن سۆزنىڭ ئورنىغا ئولتۇرۇش دېگەن سۆزنى ئىشلەتتى، بۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ تائالادىن كەچۈرۈم تەلەپ قىلىش، بۇ سۆز-ئىشنى قايتا قىلماسلىق ئىرادىسىگە كېلىش كۇپايە قىلامدۇ؟، مەن مۇشۇ ئىشنى سورىماقچى ئىدىم، مەن ئاللاھ تائالاغا لايىق بولمايدىغان شەكىلدە سۆز قىلىشنىڭ ئاقىۋىتىنىڭ بەك خەتەرلىك ئىكەنلىكىنى بىلىمەن، بولۇپمۇ مەن يۇقىرىدا بايان قىلغان ھالەتكە ئوخشاش بەزى ھالەتلەردە ئىنسان دىندىن چىقىپ كېتەمدۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيەلەر ئالەملەرنىڭ رەببى بولغان ئاللاھقا خاستۇر، شۇنداقلا پەيغەمبىرىمىزگە، ئائىلە – تاۋابىئاتلىرىغا ۋە ئۇنىڭغا تاكى قىيامەتكىچە ئەگەشكەنلەرگە دۇرۇت – سالاملار بولسۇن.

بىرىنچى: ئاللاھ تائالانىڭ ھەققىدە بىكىتىلگىنى ئاللاھ تائالانىڭ ئۆزىنىڭ كاتتىلىقى، ئۇلۇغلىقى ۋە قۇدىرىتىگە لايىق رەۋىشتە ئەرشىنىڭ ئۈستىگە قارار ئېلىشتۇر.

بۇ توغرىدا قۇرئان كەرىمدە يەتتە ئورۇندا كەلگەن: ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ** تەرجىمىسى: «شۈبھىسىزكى، پەرۋەردىگار ئىگىلەر ئاللاھ ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئالتە كۈندە(يەنى ئالتە دەۋردە) ياراتتى، ئاندىن (ئۆزىنىڭ ئۇلۇغلىقىغا لايىق رەۋىشتە) ئەرش ئۈستىدە قارار ئالدى» [سۈرە ئەئراپ 54-ئايەت].

ئىستەۋا دېگەن سۆزنىڭ مەشھۇر چۈشەندۈرلىشى: ئالى ۋە ئۈستۈن بولۇش دېمەكتۇر.

ئىمام بۇخارى رەھىمەھۇللاھ ئۆزىنىڭ سەھىھ كىتابىدا: (ئاللاھنىڭ ئەرشى سۇنىڭ ئۈستىدە)، (ئاللاھ بۈيۈك ئەرشىنىڭ رەببىدۇر) دەپ باب كەلتۈرگەن.

ئەبۇ ئالىيە مۇنداق دەيدۇ: "ئىستەۋا ئىلەسسەمائى" دېگەن: ئاسمانغا ئۆرلىدى دېگەن بولىدۇ.

مۇجاھىد مۇنداق دەيدۇ: "ئىستەۋا دېگەن ئەرشنىڭ ئۈستىگە ئالى بولدى دېگەن بولىدۇ".

ئىمام بەغەۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئاندىن ئاسمانغا ئۆرلىدى دېگەن سۆزنى، ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ۋە ئىلگىرىكى كۆپچىلىك تەپسىرشۇناسلار: ئاسمانغا ئۆرلىدى، ئالى بولدى دەپ چۈشەندۈرگەن"، [تەپسىر بەغەۋىي "1-توم 78-بەت].

ھاپىز ئىبنى ھەجەر بۇنى "پەتھۇل بارى" 13-توم 417-بەتتە نەقل قىلىپ: ئەبۇ ئۇبەيدە، پەررا ۋە باشقىلارمۇ شۇنداق دېگەن دەيدۇ.

ئەمما ئولتۇرۇش دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدىغان ھەدىس سەھىھ ئەمەس. لېكىن ئىلگىرىكى بەزى ئالىملار، ئۆرلىدى دېگەن سۆزنى چۈشەندۈرۈپ ئولتۇرۇش دېگەننىمۇ ئىسپاتلىغان. ئابدۇللاھ ئىبنى ئەھمەد "سۈننەت" ناملىق ئەسىرى 1-توم 105-بەتتە ئىمام خارىجە ئىبنى مۇسئەبتىن شۇنداق كەلگەنلىكىنى بايان قىلغان.

ھاپىز دارى قۇتئىي ئۆزىنىڭ مەشھۇر بېيىتلىرىدا ئولتۇرۇش دېگەننى ئىسپاتلىغان.

گەرچە ئولتۇرۇش دېگەن سۆز ئىسپاتلانغان تەقدىردىمۇ، بىز بىلىدىغان ئولتۇرۇشقا ئوخشاشماستىكى ئېتىقاد قىلىش كېرەك بولىدۇ.

ئىسلام پېشقاسى ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "يۇقىرى ئۆرلەش، تۆۋەنگە چۈشۈش ۋە ئۇنىڭدىن باشقا بىز دۇنيادا كۆزىمىز بىلەن كۆرۈۋاتقان ھەرىكەتلەرنىڭ تۈرىدىن ئادەملەرنىڭ روھى ۋە پەرىشتىلەر سۈپەتلەنگەن نەرسىلەردىن، ئادەملەرنىڭ جىسمىدا بولمىغان نەرسىلەرنىڭ پەرىشتىلەرنىڭ جىسمىدا بولغانلىقىنى بىلگەن ۋاقتىمىزدا، ئاللاھ تائالا سۈپەتلەنگەن نەرسىنىڭ ھەممىسىنىڭ جىسمىلەرنىڭ چۈشىشىگە ئوخشاش بولۇشتىن تامامەن يىراق ۋە ئاللاھقا بەك لايىق ئىكەنلىكىنى بىلىمىز.

بەلكى ئاللاھ تائالانىڭ چۈشىشى پەرىشتىلەرنىڭ ۋە ئادەم ئەۋلادلىرىنىڭ روھىنىڭ چۈشىشىگە ھەرگىز ئوخشىمايدۇ، گەرچە بۇ ئۇلارنىڭ جىسمىلەرنىڭ چۈشىشىگە يېقىن بولسىمۇ.

مېيىتنىڭ قەبرىدە ئولتۇرۇشى بەدەننىڭ ئولتۇرۇشىغا ئوخشىمايدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئاللاھ تائالانىڭ ھەققىدە (ئولتۇرۇش-قۇتۇد-جۇلۇس) توغرىسىدا جەپەر ئىبنى ئەبۇ تالىپ، ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن ۋە باشقىلاردىن بايان قىلىنغان ھەدىسلەردىكى بايانلارغا كۆرە ئاللاھنىڭ ئولتۇرۇشى بەدىنلەرنىڭ جىسمىلەرنىڭ سۈپەتلىرىگە ئوخشىمايدىغانلىقى ھەقىقەتتۇر. ["پەتنۇلار مەجمۇئەسى" 5-توم 527-بەت].

ئەك ياخشىسى (ئولتۇرۇش-قۇئۇد، جۇلۇس) دېگەندەك قۇرئان كەرىمدە، سەھىھ ھەدىسلەردە، ۋە ساھابىلارنىڭ سۆزلىرىدە كەلمىگەن سۆزلەر توغرىسىدا چۈشەنچە بەرمەستىن جىم توختاش توغرىداقتۇر.

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھ تائالانىڭ ئەرىشىگە ئۆزلىگەنلىكىنى ئاللاھ تائالا ئەرىش ئۈستىگە قارار ئالدى دەپ چۈشەندۈرۈش ئىلگىرىكى ئالىملاردىن كەلگەن مەشھۇر قاراشتۇر، بۇ قاراشنى ئىبنى قەييىم "ئەننۇنىيە" ناملىق ئەسىرىدە ۋە باشقا ئالىملارمۇ ئۆزىنىڭ كىتابلىرىدا نەقل قىلغان.

ئەمما ئولتۇرۇش(قۇئۇد، جۇلۇس) دېگەن سۆزنى بەزى ئالىملار زىكر قىلغان بولسىمۇ، لېكىن بۇ توغرىدا مېنىڭ كۆڭلۈمدە قانائەت يوق". [ئىبنى ئۇسەيمىن پەتىۋالار مەجمۇئەسى " 1-توم 196-بەت].

شەيخ باراك-ئاللاھ ئۇ كىشىگە ئۇزۇن ئۆمۈر بەرسۇن- مۇنداق دەيدۇ: ئاللاھ تائالاغا ئولتۇرۇش دېگەن سۆزنى نىسبەت بەرگەنلىك توغرىسىدا بەزى ئەسەرلەر كەلدى، ئاللاھ تائالا ئۆزىنىڭ كۇرسىسىدا قانداق خالىسا شۇنداق ئولتۇرىدۇ دېگەندەك، بەزى ئالىملار (جۇلۇسنى) مۇتلەق ئولتۇرۇش دەپ ئىشلەتكەن.

ئىسلام پېشۋاسى ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھنىڭ سۆزىنىڭ سىياقى قارار ئالدى دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى ئولتۇرۇش دېگەننىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ دېگەننى ھېس قىلدۇرسىمۇ، لېكىن تولۇق ئىسپات بولمىغۇچە ئولتۇرۇش دېگەن سۆزنى مۇتلەق ئىشلىتىشتىن توختاش لايىقتۇر". [شەرھى رسالەتۇل تەدمۇرىيە" 188-بەت].

يۇقىرىدا بايان قىلىنغان قائىدىلەرگە ئاساسەن: "ئاللاھنىڭ ئەرىشىگە قارار ئالغانلىقىنى (ئولتۇرۇش-جۇلۇس-جۇلۇس) دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلەشنى خاتا دەپ قارىمايمىز، ھەقىقەتەن ئەرىشىگە قارار ئالدى دېيىلىدۇ، قارار ئىلىش دېگەن سۆز: ئالى بولۇش ۋە ئۆرلەش دەپ چۈشەندۈرىلىدۇ.

ئىلگىرىكى ئالىملاردىن كەلگەن بەزى قاراشلارنى ئاساس قىلغان كىشىلەرمۇ ئىنكار قىلىنمايدۇ. لېكىن ئۇلارغا: بۇ سۆزلەرنى ئومۇمى خەلق ئالدىدا دېيىشنىڭ توغرا بولمايدىغانلىقىنى تەكىتلەيمىز، چۈنكى بۇ سۆز كىشىلەر ئارىسىدا دېيىلگەندە، ئۇلارنى پىتىنىگە چۈشۈرۈپ قويۇش ياكى ئۇلارنىڭ ئاللاھنى باشقا جىسىملار ئوخشۇتۇپ قويۇشىغا تۈرتكە بولۇپ قىلىش ئېھتىماللىقى يۈز بېرىدۇ.

بۇنىڭ بىلەن بۇ شەكىلدە ئىپادىلەشنىڭ كۇپىر بولمايدىغانلىقى، بەلكى ئۇنىڭ قارار ئىلىش دېگەن سۈپەت ئۈچۈن بېرىلگەن ئوخشىمىغان چۈشەندۈرۈش ئىكەنلىكى ئاشكارا بولدى، بىز يۇقىرىدا بايان قىلغاندەك: بۇ سۆزنى مۇتلەق ئىشلىتىشتىن توختاشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكى ئېنىق بولدى.

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن توغرىنى بىلگۈچىدۇر.